กตัญญู

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม–ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๗๔๑. เรื่อง “ความกตัญญูกตเวที”

กราบนมัสการหลวงพ่อ สมมุติว่าพ่อแม่ของเราทำบาป ทำผิดศีลธรรม และก่อให้เกิดความเดือดร้อนภายในครอบครัว เช่น นำเงินไปเล่นการพนัน ไปลงทุนในแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ ไปคบหาผู้หญิงอื่น เป็นต้น

ผมเคยฟังและพยายามที่จะปฏิบัติตามที่หลวงพ่อเคยเทศน์สอน ผมจับใจความได้ว่าพ่อแม่ถึงแม้ท่านจะผิด ลูกก็ไม่ควรที่จะไปโต้แย้งหรือทำอะไร

กราบเรียนถามหลวงพ่อว่า กรณีนี้ ผมที่เป็นลูก ควรที่จะต้องทำอะไรไหมครับ เพราะหากว่าพ่อแม่ท่านมีความป่วยทางจิตที่ต้องได้รับการรักษาจากแพทย์อย่างต่อเนื่อง กรณีนี้จะเป็นการยกเว้นที่ลูกจะคอยบอกกล่าว คอยเตือนท่านได้ไหมครับ กราบขอบพระคุณ

ตอบ : ความจริงนะ ความจริงที่ว่าพ่อแม่ เรามีความกตัญญูกตเวที เราไม่ควรโต้ไม่ควรแย้ง ไม่ควรเถียง อันนี้ว่าถึงแม้ท่านผิด เห็นไหม อันนี้เป็นคำสอนของหลวงตามาก่อน

เราศึกษาค้นคว้าแล้ว แล้วเราศึกษา เราก็เห็นด้วย แต่เราเห็นด้วยอย่างไรก็แล้วแต่นะ เวลาหลวงตาท่านก็สอนเขาเหมือนกันว่า เราไม่โต้ไม่แย้ง คือเราไม่ทะเลาะเบาะแว้งต่อหน้าธารกำนัลไง แต่ถ้าพ่อแม่ของเราผิด เราเห็นว่ามันผิดศีลผิดธรรม เราจะต้องแก้ไข แต่การแก้ไขของเรามันต้องแก้ไขด้วยความที่ไม่โต้แย้งไง

การแก้ไขด้วยความไม่โต้แย้ง ฟังแล้ว โอ้โฮ! มันแบบว่ามันเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ที่หลวงพ่อบอกมันเป็นไปไม่ได้หรอก เวลาจะแก้ไขมันก็ต้องมีการเจรจา มันต้องมีการต่างๆ เราก็ทำ

ฉะนั้นบอกว่า ความกตัญญูกตเวทีมันเป็นเครื่องหมายของคนดี

©2026 sa-ngob.com

แม้แต่สัตว์ สัตว์มันก็รักฝูงของมัน พ่อแม่มันก็รักลูกของมัน นี่โดยธรรมชาติของมันไง นี่แม้แต่สัตว์ โดยธรรมชาติของคุณงามความดี

ไอ้นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดเป็นมนุษย์ ฉะนั้น เวลาเคยฟังเทศน์หลวงพ่อว่า ถึงแม้ว่าพ่อแม่ท่านผิด เราก็ไม่ควรจะโต้ไม่ควรจะแย้ง

มันไม่ควรโต้แย้งอยู่แล้ว เพราะอะไร เพราะเวลาเราโต้แย้ง ภาพมันออกไป คนบ้านใกล้เรือนเคียงเขาก็เห็น การโต้แย้ง เขาไม่รู้หรอกเราโต้แย้งกันเรื่องอะไร แต่เราไม่โต้แย้งไง แต่เราทำของเราเบื้องหลัง เราทำของเราโดยที่เรามีสติปัญญา แล้วเราพยายามจะแก้ไขพ่อแม่ของเราให้ฟื้นกลับมา ถ้าเป็นไปได้ ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้มันก็กรรมของสัตว์ไง

มันกรรมของสัตว์ๆ นะ เรื่องเวรเรื่องกรรมมันเป็นเรื่องอจินไตยๆ มันเป็นเรื่องความมหัศจรรย์ไง มันเป็นเรื่องความมหัศจรรย์ เราก็รู้นะว่าความผิดอย่างนี้มันของเล็กน้อยมากใครๆ มันก็รู้ได้ ทำไมพ่อแม่เราไม่รู้ มันแปลกไหม

แล้วภาษาเรานะ เรื่องอย่างนี้ที่บอก ของที่มันผิดเล็กน้อย แล้วใครๆ ก็รู้ได้ ทำไมพ่อแม่เราไม่รู้ แต่เวลาเรามืดบอด เราก็ไม่รู้เหมือนกันนะ

เรานี่แหละ เราเห็นว่านี่มันไม่ดี มันผิดนี่แหละ แต่เวลาผงเข้าตา เราก็ทำไปโดยเวรโดยกรรม เอ๊ะ! มันทำไปได้อย่างไรก็ไม่รู้ โดนป้ายยา นี่เวลากรรมมันให้ผลๆ นะ เวลากรรมให้ผลมันเป็นเรื่องของเวรของกรรม

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าคำถามไง กราบนมัสการหลวงพ่ออย่างสูง สมมุติว่าพ่อแม่ของเราทำบาป ทำผิดศีลธรรม ทำให้เกิดความเดือดร้อนภายในครอบครัว เช่น การเล่นการพนัน การเล่นการพนัน ไปลงทุนในสิ่งที่เชื่อถือไม่ได้ ไปคบหาผู้หญิงอื่น

มันเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ไง คำว่า “พ่อแม่” พ่อแม่นี่ถือสิทธิ์นะ พ่อแม่ถือสิทธิ์ว่าลูกเราเหมือนสมบัติของเราเลย

ใช่ เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูกๆ นี่ไง ที่บอกว่าพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แต่พ่อแม่ที่เป็นสัมมาทิฏฐิ พ่อแม่ที่ดีงาม มันกราบไหว้ด้วยความภูมิใจ

แต่พ่อแม่ของเราคบหาผู้หญิงอื่น เล่นการพนัน ไปลงทุนในแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ อย่างนี้มันถูกหรือมันผิดล่ะ

เวลาพ่อแม่ของเรา พระอรหันต์ทำไมทำผิดล่ะ

ผิดสิ ก็เพราะอะไร เพราะพระอรหันต์ของลูกไง

©2026 sa-ngob.com

นี่เขาบอกว่า ทำบุญในครอบครัวแล้วๆ

แต่พระอรหันต์จริงๆ คำว่า “พระอรหันต์ๆ” นี่นะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เวลาท่านแสดงธรรมๆ พระอรหันต์มากมาย แล้วพระบางองค์ไม่เชื่อว่านี่เป็นพระอรหันต์ ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอก ใช่ นั่นพระอรหันต์

พระอรหันต์ พระอรหันต์มันสิ้นกิเลส แล้วมันสิ้นกิเลสในหัวใจ ใครจะรู้ กิริยาท่าทางมันก็สันดาน สันดานแก้ไม่ได้ แต่แก้กิเลสได้ สันดานมันทำความเคยชินไง แต่ความเคยชินอย่างนั้นมันไม่ทำให้มันเสียหายไง

ถ้าพระอรหันต์จริงๆ คือพระอรหันต์เป็นเนื้อนาบุญของโลก คือเป็นพระอรหันต์โดยธรรมธาตุ ภวาสวะ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภวาสวะ ภพ อวิชชา ภวาสวะ สิ่งที่เป็นตัวเป็นตนของจิต เวลามันทำลาย มันพลิกแพลงจนเป็นธรรมธาตุ ถ้าธรรมธาตุ แล้วเราหว่านพืชผลของเราไทยทานของเรา หว่านไปบนเนื้อนาบุญอย่างนั้นน่ะ

แล้วพ่อแม่ของเราก็ไปหาหญิงอื่น ลงทุนในแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ เล่นการพนัน เล่นการพนัน หว่านลงไปน่ะหมดเกลี้ยงเลย

จะบอกว่าไม่ให้โต้ไม่ให้แย้ง เราอย่าใช้กำปั้นทุบดินสิ ไม่ให้โต้ไม่ให้แย้ง เราจะไม่พูดอะไรเลยหรือ

คำว่า “ไม่ให้โต้ไม่ให้แย้ง” การโต้แย้ง การโต้เถียง มันเป็นภาพที่ไม่สวยงาม เรารักพ่อรักแม่เรา แต่เราเถียงฉอดๆๆ อย่างนั้นน่ะ เรายังโต้แย้งพ่อแม่เรา เขาก็มองว่ามันไม่ใช่รักพ่อแม่เราจริง แต่ถ้าเราด้วยเหตุด้วยผล ด้วยเหตุด้วยผล ด้วยข้อเท็จจริง มันผิดจริงๆ ถ้าผิดจริงๆ เราก็แก้ไข พยายามหาทางออกโดยการทำ โดยป้องกัน โดยสิ่งที่ว่าป้องกันโดยความสามารถของเราว่าอย่างนั้นเลย

แล้วถ้ามันป้องกันไม่ได้ มันป้องกันไม่ได้หรอก มันป้องกันไม่ได้เพราะอะไร เพราะผีการพนันนะ มันติดแล้ว โอ้โฮ! มันแก้ยากมาก มันแก้ยากมาก เราก็ต้องหาทาง ทรัพย์สินอะไรที่เราจะล็อกของเราไว้ ทรัพย์สินอะไรที่ไม่ให้เสียหายไป เราก็ต้องแก้ไขของเรา เราต้องป้องกันของเรา แต่ก็ต้องทะเลาะกันแน่ๆ อยู่แล้ว เพราะเล่นการพนัน เขาก็จะเอาไปเล่นของเขา แล้วถ้าไม่อย่างนั้นเขาก็ไปกู้ไปยืมนะ มันก็ไปสร้างหนี้สร้างสินขึ้นมาทั้งสิ้น

ไอ้กรณีนี้มันเป็นกรรมของสัตว์ไง กรรมของสัตว์ คนดีๆ นะ คนดีๆ หลายๆ คน คนดีๆ นี่แหละ แต่พอไปเฉียดเข้าไปในวงการอย่างนี้นะ หมดเลยนะ หมด ทรัพย์สินนี้ไม่เหลือเลย แล้วพวก ๑๘ มงกุฎมันก็มีวิธีการล่อลวง มีวิธีการเฉียดเข้ามา หาคนซื่อๆ หาคนใสๆ เป็นลูกค้ารายใหม่ นี่ขุมทรัพย์ เพราะนี่คืออาชีพเขา แล้วเราอยู่ในสังคมอย่างนี้

©2026 sa-ngob.com

เรารักพ่อแม่เราไหม เราก็รัก แต่คำว่า “ไม่โต้ไม่แย้ง” ภาษาเรานะ ถ้ามีปัญหา เขาเสียงดังขึ้นมา เราก็หยุดนิ่ง เราก็ไม่พูด เพราะพูดก็โต้แย้งกันไป แล้วภาพออกไป นี่ไง ที่ไม่ให้โต้ไม่ให้แย้งคือว่า ภาพมันเหมือนกับอกตัญญู การเถียง การทำลายพ่อแม่ ภาพมันเสียหายกับบุตรคนนั้น มันเสียหายกับลูกทั้งสิ้น ลูกไม่มีอะไรดีขึ้นมาหรอก เขาไม่รู้ที่มาที่ไปมาว่าพ่อแม่ถูกหรือผิด แต่ลูกเถียงพ่อแม่ เสียหายอยู่แล้ว

แต่ถ้ามันเป็นความกตัญญู เราจะแก้ไข เราต้องแก้ไขโดยใต้ดิน โดยการกระทำของเราคนเดียว หาวิธีป้องกัน

ไม่ใช่ว่า เขาทำผิดศีลผิดธรรมแล้วเราก็บอกว่าเราทำอะไรไม่ได้ เราทำอะไรไม่ได้ เราทำอะไรไม่ได้ เราแก้ไขของเรา แต่มันไม่ได้ มันไม่ได้เพราะว่าละเมิดสิทธิ์ไง สิทธิ์ของเขา สิทธิ์ของเรา มันเป็นสิทธิ์ แล้วมันเป็นสิทธิ์แล้ว ถ้าหัวใจมันคิดอย่างนั้น มันทำอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นน่ะ ถ้าเป็นอย่างนั้น พ่อแม่ที่ดีงาม ทรัพย์สมบัติเขาก็จะแบ่งให้คนอื่น ให้คนอื่นรักษาไว้ ไม่ให้อยู่ที่เขา ถ้ามันอยู่ที่เขา มันเสียหายหมด พูดถึงถ้าเล่นการพนัน ทำให้ครอบครัวมีปัญหาทั้งสิ้น

อันนี้เพราะเราเกิดจากพ่อจากแม่ พ่อแม่เราเป็นแบบนี้

มันหลายๆ ครอบครัวนะ ถ้าเจอสภาพแบบนี้ ถ้าลูกๆ ถ้าเจออย่างนี้แล้วมันจะฝังใจมาก แล้วเรื่องอบายมุขจะห่างให้ไกลเลย เพราะว่ามันเห็นภาพแล้ว ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ผีการพนันเวลาผิดศีลผิดธรรม มันสิ่งที่มันน่ารังเกียจและไม่น่าอยู่ใกล้เลย แต่นี่เป็นพ่อเป็นแม่ แก้ไขๆ

ฉะนั้นบอกว่า อยากถามไง เขาบอกว่า แล้วกรณีที่ว่าถ้าพ่อแม่มีความป่วยทางจิต ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง กรณีเช่นนี้จะยกเว้นได้ไหม

ยิ่งจะต้องยกเว้นเลย ยกเว้นได้เลย คือเรากตัญญู แต่เรากตัญญูแล้วเราก็อยากจะให้พ่อและแม่หรือครอบครัวของเรา ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ อยู่ในศีลในธรรม เราจะกัดก้อนเกลือกิน แต่เราก็เข้าใจกัน เราจะกัดก้อนกิน แต่ในครอบครัวเราก็มีความสุข เราว่ามันมีค่ากว่าว่ะ เราต้องการอย่างนี้

ฉะนั้น เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าป่วยทางจิต ถ้าป่วยทางจิต เรียกหมอมาเลย เรียกหมอมาหมอมาจัดการไปเลย ทีนี้หมอก็ไม่มาอีก เพราะว่ามันไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน เขาว่านะ มันต้องกรณีฉุกเฉิน หมอเขาถึงจะมา

เราก็ต้องแก้ไข เพราะทำได้ แล้วคนข้างบ้านเรือนเคียงนี่นะ ถ้าเราทำถูกต้องชอบธรรม เขาจะสรรเสริญ เขาจะส่งเสริม เขาจะช่วยเหลือนะ โดยน้ำใจของคน น้ำใจของมนุษย์ อยากจะช่วยเหลือเจือจานสิ่งที่ดีงาม เราทำสิ่งที่ดีงามที่ถูกต้องชอบธรรม

©2026 sa-ngob.com

เวลาเขาหมดเนื้อหมดตัว เล่นการพนันเสียมา เขาจะโวยวาย

เฉยๆ อย่าไปเถียง ช่าง แล้วเขาทำสิ่งใด เราไม่โต้ไม่แย้ง ถ้ามันทำได้นะ แต่ความอดทนของมัน มันมีลิมิตของมันไง เราพยายามอดทน พยายามอดทนเพราะอะไร เพราะเราเกิดจากพ่อจากแม่คนนี้ไง สายบุญสายกรรมไง ไม่รู้ว่าภพใดชาติใด ใครได้สร้างกรรมกันไว้ ใครได้ทำใครไว้ก่อน แล้วถึงเวลาปัจจุบันมันมาเกิดสภาพแบบนี้

แล้วถ้าไม่มีพระพุทธศาสนา ไม่มีเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร มันก็จะจองเวรจองกรรม เพราะอะไร เพราะวิทยาศาสตร์ไง ก็เขาผิดน่ะ เราถูกน่ะ ได้เสียเลย

ผิดก็คือผิด แล้วเวลาผิด เวลาถูก คนผิดกลับมาเป็นคนถูกก็ได้ คนถูกถ้าไม่แก้ไขนะ เวลาไหลไปตามสังคม เดี๋ยวก็ผิดก็ได้ เราค่อยๆ แก้ไข นี่คือความกตัญญู

บอกว่า ไม่ให้โต้ ไม่ให้แย้ง ไม่ให้เถียง

อันนั้นมันเป็นภาพ ภาพการทะเลาะเบาะแว้งกันมันไม่ดีทั้งสิ้น แต่วิธีการแก้ไข ถ้ามันผิดมาตรฐานมันมี เล่นการพนัน คบหาผู้หญิงอื่น มันผิดชัดๆ มันขึ้นศาลก็ผิด แล้วถ้ามันผิดแล้วเราก็จะแก้ไขไง แต่แก้ไข เราก็พยายามแก้ไข

ทีนี้มันเสียเปรียบตรงสถานะที่เป็นบุตร คำพูดมันไม่มีน้ำหนัก แล้วไปพูดกับพ่อกับแม่นี่พูดยากมาก เพราะพ่อแม่จะถือสิทธิ์

กรณีนี้มันเป็นกรณีงูกินหาง เพราะเราก็จะเป็นพ่อเป็นแม่คน เราก็จะเป็นปู่เป็นย่า เป็นตาเป็นยายของคน พ่อแม่เคยทำผิดอย่างนี้แล้วนะ เราเห็นสภาพอย่างนี้นะ

หลวงตาพระมหาบัวท่านไปเที่ยวตามวัดตามวา ที่ไหนผิดก็ดูไว้ สิ่งที่ผิดไม่ควรทำ คือตัวอย่างที่เลว ตัวอย่างที่เลวต้องจำให้ดีนะ ไม่ทำๆ ตัวอย่างที่ดีๆ ต้องทำๆๆ

เราเห็นตัวอย่างอย่างนี้มันทุกข์มันยาก มันทุกข์มันยาก มันสะเทือนไปในครอบครัวเลยล่ะ แล้วต้องแก้ไข

เพียงแต่ว่า ที่ไม่ให้โต้ ไม่ให้แย้งอะไร มันเป็นภาพ ไม่ให้โต้ ไม่ให้แย้ง ไม่ใช่ว่าเราถือว่าเราถูกแล้วเราจะทำอะไรก็ได้ ไม่สมควร แต่ถ้าจะปล่อยไปตามนี้ก็ไม่ใช่

เพราะเวลาฟังธรรมๆ ไง สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ได้ยินได้ฟังแล้วตอกย้ำๆ ไง แก้ไขสิ่งที่ผิดให้มันเป็นถูกไง ทำจิตใจให้ผ่องแผ้วไง ในการฟังธรรมๆ

©2026 sa-ngob.com

นี่ก็เหมือนกัน ในสิ่งที่มันผิด มันต้องแก้ไขไง แต่การแก้ไขนั้นมันแก้ไขโดยมุมมอง โดยทัศนคติ แต่โดยเวรโดยกรรม ท่านก็มีเวรมีกรรมของท่าน เรากับท่านก็มีเวรมีกรรมต่อกันมา ถ้ามีเวรมีกรรมมา มันเป็นอย่างนี้ มันจะทำให้ทุกข์ๆๆ มันจะทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ จะทำให้เจ็บปวดทั้งนั้นน่ะ ทุกข์ๆๆ นี่เกิดมาใช้เวรใช้กรรมต่อกัน

แต่ถ้าเราเกิดมาสร้างอำนาจวาสนาบารมีต่อกัน เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร แล้วเราพยายามสร้างคุณงามความดีของเรา

ความกตัญญูกตเวที ถึงมีความปรารถนาดี ถึงอยากจะแก้ไขเขา ก็ต้องทำให้เขาไม่รู้ตัว ถ้ารู้ตัว มันต่อต้าน

ทำดีๆ ทำดีทิ้งเหว ทำดีปิดทองหลังพระดีที่สุด อย่าไปแอ็กชัน อวดเขา ทำดีแล้วไม่ได้ดี ทำดีแล้วไม่ได้ดี เดี๋ยวก็นั่งร้องไห้

ทำดี ทำดีเพื่อดี ทำไม ทำดีแล้วก็จบ ยิ่งภาวนา ภาวนามยปัญญาเวลาเกิดขึ้นมามันแก้กิเลส มันฆ่ากิเลส ยิ่งภูมิใจ เพราะอะไร เพราะมันยืนยันกับผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้นเท่านั้น เพราะมันเป็นปัจจัตตัง เป็นสันทิฏฐิโก รู้เฉพาะจิตดวงนั้น ทำดีเพื่อความดีไง จบ

ถาม : ข้อ ๒๗๔๒. เรื่อง “สภาวะจิตหลังความตาย”

กราบนมัสการหลวงพ่อ

คำถาม

๑. สภาวะสติคนเราขณะยังไม่หลับ สามารถหักห้ามความชั่วได้ แต่เวลาเราหลับฝันไปทำไมสติเราเข้าไปหักห้ามหรือรู้เท่าความฝันไม่ได้

๒. สภาวะจิตหลังจากเสียชีวิตเมื่อยังไม่บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง จิตที่เข้าสู่โลกวิญญาณนั้นจะสามารถจดจำเรื่องราวตอนเป็นมนุษย์ได้ทุกเรื่องหรือไม่

และกำลังสติหลังจากความตาย จะอยู่ในสภาวะเดียวกับตอนที่มีชีวิตหรือไม่ หรือว่าชีวิตโลกวิญญาณจะคล้ายความฝัน คือจำได้บ้างไม่ได้บ้าง

๓. ถ้าปัจจุบันเราตั้งใจในการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ความรู้สึก ความทรงจำในสภาวธรรมตอนนี้จะยังเป็นความจำติดตามไปให้เราระลึกต่อไปในโลกวิญญาณหรือไม่ ถ้าไม่ได้ ควรปฏิบัติเช่นไร

กราบขอบพระคุณครับ

©2026 sa-ngob.com

ตอบ : ๑. สภาวะสติคนเราขณะยังไม่หลับ สามารถหักห้ามความชั่วได้ แต่เวลาเราหลับฝันไป ทำไมสติเราเข้าไปหักห้ามหรือรู้เท่าความฝันไม่ได้

ไม่ได้ เว้นไว้แต่ เวลาเราฝันๆ นี่เป็นความฝันนะ แต่เวลาพระที่ท่านประพฤติปฏิบัติ มันเห็นแบบในฝันนั่นน่ะ แต่มันไม่ได้ฝัน

มีคนมากมาย หลายๆ คน ประสบการณ์นะ เราไม่เคยเป็นไง แต่เรามาเจอเข้า

โอ้โฮ! ถามปัญหาธรรมะเลยนะ พิจารณากาย โอ้โฮ! มันแตกสภาพร้อยแปดเลย

แหม! เราก็ตอบอย่างเต็มที่เลย นึกว่าเจอของจริง

สรุป หนูฝันค่ะ

จบเลย คุยมาตั้งนาน แหม! หนูฝันค่ะ

ไอ้ฝันว่าปฏิบัตินี่เยอะ มันไม่เป็นความจริง

แต่ความจริงๆ เวลาจิตสงบแล้วเวลามันเห็นนะ มันเหมือนในฝันนั่นแหละ แต่ไม่ใช่ฝัน ฝันคือฝันนะ ฝันแก้กิเลสไม่ได้ ฝันมันเป็นมิติที่ ๖ มันเหมือนกับบอกล่วงหน้าหรือบอกอะไรนี่ได้ ความฝันๆ แล้วไอ้พวกที่หากินกับความฝันน่ะ ถ้าหากินกับความฝันมันต้องมีนามปากกา เออ! มันไปเขียนเป็นนิยาย มันได้ตังค์ แต่ถ้าความฝัน ฝันแล้วมาให้เราทุกข์ร้อน ไม่ควรฝันเลย

นี่ความฝัน แต่มันก็อยู่ที่คนนะ คนเคยฝันก็ฝัน คนไม่เคยฝัน อย่างไรก็ไม่เคยฝัน ความฝันก็เป็นความฝัน มันพันธุกรรมของจิต

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจิตคึกจิตคะนองมีอยู่ ๕ เปอร์เซ็นต์ อีก ๙๕ เปอร์เซ็นต์ จิตมันไปเรียบๆ ทั้งนั้นน่ะ ถ้าจิตไปเรียบๆ นะ เวลาปฏิบัติไป เวลามีสติ เวลาระลึกพุทโธหรืออานาปานสติมันกลมกลืนกัน มันซักเข้ากัน แล้วถ้าจิตมันสงบ มันสงบ สงบ ถ้าโดยสัมมาสมาธิ จิตมันสงบ มีสติ มันคุม มันมีความสุขของมันนะ มันร่มมันเย็น มันมีกำลังของมัน โอ๋ย! สดชื่นมาก

แต่ส่วนใหญ่แล้วมันเป็นมิจฉาไง มันกึ่งๆ กึ่งๆ พุทโธๆๆ แล้วมันก็จะหาย กำหนดลมแล้วมันก็จะหาย โอ๋ย! มันหายหมดเลยนะ มันว่างๆ ว่างๆ

แล้วอย่างไร

ก็มันว่างๆ น่ะ มันว่างๆ ว่างๆ ว่างอย่างไรก็ไม่รู้ ว่างๆ น่ะ

©2026 sa-ngob.com

กึ่งๆ ไง ขาดสติ สมาธิไม่ใช่สัมมา ถ้าต่อไปนะ มันก็ตกภวังค์ อย่างนี้เขาเรียกสมาธิคร่อมตอไง ตอของจิต มันไม่ใช่สมาธิ

ถ้ามันเป็นสมาธิ ตัวตอของจิตมันเป็นสมาธิ ตัวตอ ตัวจิตน่ะมันเป็น

อันนี้อารมณ์มันว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ แต่ตอมันคาอยู่ ตัวตนมันเต็มๆ เลยนะ ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ มันเข้าข้างตัวเองไง แต่ถ้ามันเป็นจริง ตัวตอนั่นน่ะมันจะตัวสงบ ตัวตอๆ ตัวจิตน่ะ แต่นี่มันว่างอารมณ์ไง แล้วมันคร่อมจิตไว้ไง อันนั้นก็ไม่ใช่ แล้ว ๙๕ เปอร์เซ็นต์เป็นอย่างนั้นหมดเลย ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ มันไม่เป็นสมาธิ

ถ้าเป็นสมาธิ มันจะมีสติสมบูรณ์แบบของมัน มีความสดชื่น มีความอบอุ่นของมัน นี่ถ้าเป็นสัมมาสมาธินะ ถ้าเป็นสมาธิมันก็ควบคุมได้ไง

นี่มันก็เข้ากับ ฝัน ฝันแก้กิเลสไม่ได้ ถ้ามันเป็นความจริง มันต้องประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่ฝัน เพราะนั่งอยู่นี่ สติพร้อมสมบูรณ์อยู่นี่ แล้วระลึกได้ ควบคุมได้อยู่นี่ นี่ไง มันถึงว่าต่างกับความฝันไง

ขณะว่า ขณะที่ไม่หลับ เราหักห้ามความชั่วได้ ขณะที่มันฝัน มันหักห้ามอะไรไม่ได้ล่ะ

อ้าว! มันจะได้อย่างไร ก็มันฝันน่ะ สติอยู่ไหนล่ะ เพราะคนมันหลับไปแล้ว ถ้าสติมันสมบูรณ์ มันก็หลับไม่ได้ เวลาหลับ เผลอ พับ! หลับไปเลย แล้วหลับไปแล้วมันเป็นอย่างไร แล้วถ้ามันฝัน ฝันในฝัน ในฝันมันก็ฝันของมัน แล้วแก้อะไรไม่ได้ ไม่ได้ ไม่ได้

เว้นไว้แต่ ถ้านั่งสมาธินะ มันจะเห็นภาพเป็นเรื่องเลยล่ะ เป็นเรื่องเลย แต่นั่งอยู่เห็นชัดๆ แล้วมันก็จะเป็นมหัศจรรย์ของคนคนนั้น คนที่ประพฤติปฏิบัติเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เขาเห็นของเขา

แล้วเห็นอย่างนั้น เพราะอะไร

เพราะเวลามันเป็นไป มันไว ความฝัน ถ้าความฝันนะ คิดปั๊บๆๆ เป็นได้หมดเลย เวลาจิตมันสงบแล้วพิจารณาไป พับๆๆ แล้วมัน โอ้โฮ! นั่งอยู่สติมันพร้อม มันไม่รู้ได้อย่างไร มันถึงกลัวไง

นี่พูดถึงว่า สภาวะของคนที่สติขณะหลับ แล้วขณะตื่นแตกต่างกันอย่างไร

แตกต่างกันร้อยแปด แล้วภาวนาเป็นกับไม่เป็นก็แตกต่างกัน

©2026 sa-ngob.com

ภาวนาไม่เป็นนะ ครูบาอาจารย์ที่เป็นท่านพูดอย่างนี้ ไอ้คนไม่เป็นมันก็คิดเหมือนฝันเลย จินตนาการไปเรื่อย แล้วมันก็จะเป็นแบบจินตนาการนั้นน่ะ

ฉะนั้นว่า ภวาสวะของหลับและไม่หลับ

๒. สภาพจิตหลังจากที่เสียชีวิต ยังไม่บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง จิตที่สู่โลกวิญญาณจะสามารถจดจำเรื่องราวตอนเป็นมนุษย์ได้ทุกเรื่องหรือไม่ และกำลังสติจากความตายจะอยู่ในสภาวะเดียวกับตอนที่มีชีวิตอยู่หรือไม่

กรรมเป็นเรื่องอจินไตย คำว่า “เป็นเรื่องอจินไตย” การทำกรรมมา ได้กรรมแน่นอน ฉะนั้น พอตายไปแล้วจะรู้หรือไม่รู้ มันไม่ใช่ ชาตินี้เราเป็นนายสงบ แล้วตายไปก็จะเป็นนายสงบ เราตายไปแล้วยมบาลว่าเป็นอะไร

โอ๋ย! นายสงบครับ แล้วตายมา จิตวิญญาณสงบครับ แล้ววิญญาณสงบทำอะไรมาครับ

เราจะบอกว่า นี่ก็ชาติเดียวไง แต่ชาติที่ก่อนเป็นนายสงบล่ะ แล้วชาติที่ก่อนหน้านายสงบ นายสงบมาอีกกี่ร้อยกี่พันชาติล่ะ จำได้หรือเปล่า เวลาจำได้ เราจำได้ที่ใกล้ๆ นี่ไง แต่เวลาที่มันไกลๆ เราจำไม่ได้ แต่มันมีไหม

เพราะเกิดมาแต่ภพแต่ละชาติ พันธุกรรมของจิตๆ พระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ตัดแต่งพันธุกรรมนี้ให้มีอำนาจวาสนาขึ้นมาจนเป็นพระโพธิสัตว์ จนบารมีเต็ม จนจะมาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การตรัสรู้นั้นต้องตรัสรู้ด้วยอาสวักขยญาณ ไม่ใช่ตรัสรู้ด้วยอำนาจวาสนาบารมีอันนี้ ถ้าอำนาจวาสนาบารมีอันนี้ มันมีของมันตลอดทั้งหมดเพราะอะไร

เพราะบุพเพนิวาสานุสติญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง ถ้าย้อนไปชาติที่แล้วก็พระเวสสันดรไง ๑๐ ชาติไง แล้วไม่มีต้นไม่มีปลายไง

ฉะนั้น โลกแห่งวิญญาณ จิตที่ไม่เคยตายนี่แหละ เวลาถ้ามันตายไปแล้วมันอยู่ในสถานะใดไง ถ้าตายโดยอุบัติเหตุ ตายโดยที่ไม่สิ้นอายุขัย ก็เป็นสัมภเวสี ถ้าตายโดยการสิ้นอายุขัย มันเสวยภพเสวยชาติ

แม้แต่การตายไง ถ้าอุบัติเหตุหรือว่าตายที่ยังไม่สิ้นอายุขัย นั่นไง จดจำได้ไหม

ไอ้อย่างนี้จดจำได้เลย แล้วไม่ใช่จดจำได้ธรรมดานะ เคาะประตู เคาะบ้านเลยล่ะ ทำบุญ ขอบุญเลยล่ะ เพราะสัมภเวสี

©2026 sa-ngob.com

จะบอกว่าจำได้ มันไม่ใช่จำได้นะ มันเป็นข้อเท็จจริง เพียงแต่ว่ามันหยาบหรือมันละเอียด มันยังมีความซับซ้อน ที่ว่าในจิตดวงนั้น ในสถานะ สิ่งที่ว่าตายโดยมีบุญมีกุศล โดยความชื่นบาน จิตตคหบดี รถสวรรค์มารับเลย เทวทัตสูบไปสดๆ ร้อนๆ เลย

เวลาจะเป็นจะตายมันมีเวรมีกรรม กรรมหนัก กรรมเบา กรรมของคนแต่ละสถานะ แล้วไป ถ้ามันให้ผลนะ คำว่า “ให้ผล” ไง ดูศาลตัดสินคดีความสิ ประหารชีวิต ไอ้นี่ ๓ ปี นี่มันแตกต่างกัน เห็นไหม

ทีนี้แตกต่างกัน มันก็จะมาลงที่คำถามนี้ด้วยแหละ ว่าโลกแห่งวิญญาณมันจะจำได้ไหม

ถ้าโดนตัดประหารชีวิต ไม่อยากจำ ถ้ารถม้าสวรรค์ อยากจำ แต่มันไม่มีอะไรคงที่ไง วันเวลามันหมุนเวียนไป มันหมดวาระ หมดวาระ หมดวาระ นี่พูดถึงโลกแห่งวิญญาณนะ

ไม่ใช่ยมบาลนะเนี่ย จะมาตัดสินโลกแห่งวิญญาณ

โลกแห่งวิญญาณมันเป็นอจินไตยนะ เรื่องเวรเรื่องกรรมมันเป็นอจินไตย ฉะนั้น เราไม่ต้องไปสงสัยตรงนั้น เราสงสัย เราเชื่อมั่น เราเชื่อมั่นในการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เชื่อมั่นในการทำบุญกุศล เชื่อมั่นในการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ถ้าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เราจะทำคุณงามความดีของเรา ความดีของเราไม่ต้องไปสร้างอะไรที่ยิ่งใหญ่หรอก ความดีของเรา เรามีกตัญญูกตเวทีกับพ่อกับแม่ เราเป็นคนดีในครอบครัวของเรา เราเป็นคนดีในชุมชนของเรา เราเป็นคนดี นี่ทำบุญกุศล ถ้าทุกสังคมมีแต่คนดีๆๆ ด้วยกัน สังคมร่มเย็นเป็นสุข สังคมนั้นน่าอยู่มาก นี่ไง ทำบุญ ทำคุณงามความดีของเรา ไม่ต้องคิดไปถึงว่าโลกวิญญาณ

นี่คิดไปโลกวิญญาณเลยนะ ถ้าพูดอย่างนี้ไป มันจะมีทวิภพ ๓ ภพ ๗ ภพ ชาติภพ เขียนกันมาเรื่องเวรเรื่องกรรม มันเกี่ยวเนื่อง มันต่อเนื่องกันไป แล้วพอเขียนเป็นนวนิยาย แล้วสร้างเป็นละครทีวี โอ้โฮ! เรตติงมันจะสูงมากเลย

ฉะนั้น เราไม่ใช่นักแสดง เราเป็นพระสงบ ไม่ใช่นายสงบ จบ

๓. ถ้าปัจจุบันเราตั้งใจในการศึกษาศีลธรรม ความรู้สึก ความทรงจำในสภาวธรรมตอนนี้จะยังเป็นความจำติดตามไปให้เราระลึกต่อไปในโลกวิญญาณหรือไม่ ถ้าไม่ได้ ควรทำอย่างไร

ได้ มันต้องได้สิ

©2026 sa-ngob.com

ถ้ามันไม่ได้นะ สมมุติถ้ามันไม่ได้ เราทำสิ่งใดแล้วมันไม่ไปกับเรา เราปล้น เราจี้ เราลักขโมยเขาหมดเลย แล้วมันไปกับเรา เอาไหม มันไม่ได้ไง เราปล้น เราจี้ เราทำความผิด กรรมมันก็ตามเราไป แล้วนี่เราภาวนา เราทำความดี มันไม่ตามเราไปหรือ

เออ! คำถามก็แปลกเนาะ

ฉะนั้น คำถาม ครูบาอาจารย์ท่านสอน สอนให้ประพฤติปฏิบัติ มันจะได้เป็นจริตเป็นนิสัยกับหัวใจเราไป ถ้ามันเป็นจริตเป็นนิสัย เห็นไหม ประวัติหลวงปู่ลี ประวัติครูบาอาจารย์ท่านเป็นเด็กๆ ท่านบอกท่านเป็นเด็กๆ อยู่ตามชนบทนะ เห็นพระธุดงค์มา เด็กคนไหนมันก็ไม่กล้าใช่ไหม บางคนก็อยากไปขอตะกุด ขอเครื่องรางของขลังจากพระธุดงค์ แต่เวลาหลวงปู่ลีประวัติหลวงปู่ลีไง ท่านเห็นพระธุดงค์มา ท่านไปช่วยตักน้ำ ท่านไปช่วยอุปัฏฐาก เห็นไหม มันแตกต่างกันน่ะ ถ้าคนมันมีจริตมีนิสัยไง

เด็กหลายๆ คนนะ ครูบาอาจารย์ ประวัติเกือบทั้งนั้นเลย ส่วนใหญ่ท่านอยู่ชนบท แล้วมีพระธุดงค์ไปวิเวก เวลาเด็กๆ มันเจอ เด็กๆ มันก็ไปเที่ยวเล่น แต่เด็กๆ ที่เจอ เออ! ไปรับบาตร ไปเก็บไปกวาด ไปหาน้ำใช้น้ำฉันไปถวายท่าน

นี่ไง จริตนิสัย สิ่งนี้มันฟูมฟักมา ครูบาอาจารย์ของเราที่จะเป็นครูบาอาจารย์ของเรา มันฟูมฟักหัวใจมาพร้อม แล้วมันมาเจอสิ่งใด มันคิดแตกต่างจากเด็กทั่วๆ ไป

เด็กทั่วๆ ไปก็ได้แบบโลกที่อยากได้ อยากได้เครื่องรางของขลัง อยากได้แต่ของดี อยากได้ของดี แต่ตัวเองไม่ดี แต่ครูบาอาจารย์ของเรานะ ไม่อยากได้อะไรเลย แต่อยากทำความดี

ประวัติครูบาอาจารย์ เราศึกษา เราอ่าน มันก็ทึ่งนะ เด็กๆ มีความรู้สึก เห็นครูบาอาจารย์มา ไปหาน้ำล้างเท้าท่าน ไปหาน้ำมาเพื่อให้ท่านใช้ชีวิตประจำวัน เด็กน่ะ

กรณีนี้อย่างนี้ถึงบอกว่า

ในปัจจุบันนี้ถ้าเรารักษาศีลธรรม ปฏิบัติธรรม ถ้ายังไม่ได้บรรลุธรรม ความรู้สึก ความทรงจำในสภาวธรรมตอนนี้จะยังเป็นความติดตามเราไป ระลึกในโลกวิญญาณหรือไม่

ในโลกวิญญาณนะ ภาษาเราว่า โลกวิญญาณมันมีกามภพ รูปภพ อรูปภพ โลกวิญญาณเวลาตายไปแล้ว สัมภเวสี สิ่งที่แสวงหาที่เกิด

แล้วเวลาถ้าอย่างทำบุญไว้มากๆ มันจะไม่ผ่านตรงนี้เลย ไม่ผ่านยมบาล มันจะไปโดยบุญกุศลของตน ไปเลย ไปเกิดนะ ตั้งแต่ชั้นดุสิต ชั้นอะไร ในเทวดาทั้งหลาย แล้วยังไปเกิดบนพรหม แล้วเวลาหมดอายุขัย ถ้ามันลงไปข้างล่าง ข้างล่างมันก็ตั้งแต่นรกอเวจีลงไป

©2026 sa-ngob.com

เหมือนกัน โลกแห่งวิญญาณ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ผลของวัฏฏะ การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ สิ่งที่การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า ที่เราปฏิบัติธรรมแล้วมันจะระลึกถึงในโลกวิญญาณหรือไม่

ถ้าระลึกถึงในโลกวิญญาณ เห็นไหม ในเทวดาแต่ละชั้น ในพรหมแต่ละชั้น ที่มาฟังเทศน์หลวงปู่มั่นไง แล้วที่ไม่มาล่ะ

ที่มาคือจิตใจที่เป็นสัมมาทิฏฐิ ที่มาคือหัวใจของเทวดาที่สนใจในเรื่องพระพุทธศาสนา เพราะเรื่องพระพุทธศาสนามันแก้พญามาร แก้เจ้าวัฏจักร ในเทวดา ในอินทร์ ในพรหมเขาก็มีสิ่งนี้ครอบงำเขาอยู่ไง ครอบงำเขาอยู่ แล้วเขาเป็นทิพย์สมบัติ เขาไม่เห็นอย่างนี้ แล้วเขาไม่มีทุกข์นะ เขามีแต่ความสุขของเขา แต่จะทุกข์ตอนจะตาย จะหมดอายุขัยนั่นน่ะ เพราะอะไร เพราะไปไหนก็ไม่รู้ ไม่รู้เหมือนกัน เพราะมันไปตามเวรตามกรรม

ฉะนั้น สิ่งที่บอกว่า มันจะติดตัวเราไปหรือไม่

กรรมดี กรรมชั่ว มันเป็นสมบัติของจิตอยู่แล้ว จิตที่ไม่เคยตายๆ มันจะมีเวรมีกรรม กรรมดี กรรมชั่วติดหัวใจมันไป ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเป็นพระโพธิสัตว์ๆ สร้างแต่คุณงามความดี พระโพธิสัตว์มาละความเป็นพระโพธิสัตว์ก็มากมาย

แล้วอย่างการทำคุณงามความดีของเรา เราจะปรารถนาพระโพธิสัตว์ ไม่ปรารถนาพระโพธิสัตว์ การทำคุณงามความดี ถ้าสะสมแล้วมันก็คือพระโพธิสัตว์โดยข้อเท็จจริงของเขา แต่ถ้าเราเป็นสาวกสาวกะ ได้ยินได้ฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันสิ้นสุดแห่งทุกข์ จบ

กรณีนี้ก็เหมือนกัน ภาษาเรานะ ไม่ต้องสงสัย อย่าไปสงสัยเรื่องที่มันยังมาไม่ถึง เอาปัจจุบันนี้ เอาชีวิตนี้ เราจะทำคุณงามความดีของเรา ทำคุณงามความดีของเราคือทำคุณงามความดีจากตัวของเราและคนรอบข้างของเรา แค่นี้ให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข แล้วทุกคนถ้ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ สังคมจะน่าอยู่มาก น่าอยู่ให้เราสร้างคุณงามความดีไง น่าอยู่ให้เราสร้างสมบุญญาธิการของเรา

เวลามันถึงเวลาหมดอายุขัย มันก็ต้องหมุนไปตามธรรมชาติ การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเป็นเรื่องธรรมดาๆ แล้วเวลาจิตที่มันพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ นั่นเหนือธรรมดา พ้นจากธรรมดาไป เอวัง

©2026 sa-ngob.com